

УДК 61:340.63

І.Г.Савка, С.Д.Савка

ЕЛЕМЕНТИ СУДОВОЇ ПСИХІАТРІЇ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ”

Кафедра патоморфології та судової медицини (зав. – проф. І.С.Давиденко),
кафедра неврології, психіатрії та медичної психології ім.С.М.Савенка (зав. – проф. В.М.Пашковський)
Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці

Резюме. У статті відображені основні моменти викладання судової медицини з елементами судової психіатрії для медичних психологів. Показано значення цих фахівців у розкритті окремих злочинів.

Ключові слова: судова медицина, судова психіатрія, медична психологія.

Судова медицина допомагає вирішувати різноманітні питання медичного, біологічного та медико-криміналістичного характеру, що виникають у практичній діяльності правоохоронних органів. Знання із судової медицини важливі при підготовці лікаря із будь-якої спеціальності, адже медики постійно зустрічаються з проблемами, які мають відношення до захисту прав особи при заподіянні їй шкоди здоров'ю, у тому числі й психічному.

Судова психіатрія – це спеціальний і самостійний розділ психіатрії, який вивчає різні психічні розлади стосовно питань кримінального і цивільного права, кримінального і цивільного процесу. На підставі висновків судових психіатрів приймаються процесуальні рішення (звільнення від карної відповідальності, використання примусових мір медичного характеру, визнання угоди недійсною). Судова психіатрія покликана, з одного боку, допомогати слідству і суду дотримуватися гуманного принципу закону – не вважати суспільно небезпечні діяння психічно хворих злочинами, а психічно хворих, які скоїли суспільно небезпечні дії – злочинцями; з іншого боку, – не допускати випадків, коли психічно здорова особа, що вчинила злочин, могла б ухилитися від заслуженого покарання, симулюючи психічне захворювання.

У більшості випадків медичні психологи можуть залучатися до вирішення таких питань, як дослідження психічного стану потерпілих осіб, оцінки здатності до виконання певних дій протягом визначеного часу, діагностики розладів психіки потерпілих, підозрюваних, обвинувачених та інших фізичних осіб тощо [1-3].

Основною метою нашої роботи було відображення особливостей набуття теоретичних знань і практичних навичок та вмінь із судової медицини з елементами судової психіатрії студентами медичного факультету зі спеціальності “Медична психологія”.

Навчальний процес у сучасних вищих навчальних закладах організовується з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань і

професійної мобільності. Навчальний процес базується на принципах науковості, гуманізму, демократизму, наступності та безперервності [4].

Для медичних психологів судова медицина у медичних вищах викладається на 5-му курсі, оскільки для її опанування необхідні знання із більшості базових і фахових предметів молодших курсів.

Навчальний процес проводиться на високому науково-практичному рівні із застосуванням сучасних методів контролю знань.

Лекційний курс включає в себе 9 лекцій (18 годин). Серед них передбачена лекція, яка розкриває майбутнім психологам елементи судової психіатрії: судово-психіатрична експертиза (СПЕ) в кримінальному процесі, основи загальної психопатології, поняття осудності та неосудності, поняття про дієздатність, особливості пенітенціарної психіатрії і комплексної судової психолого-психіатричної експертизи.

Для студентів 5-го курсу зі спеціальності “Медична психологія”, згідно з програмою для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, обов'язковими є 36 годин аудиторних практичних занять. На них розбираються організаційні та процесуальні основи судово-медичної служби України, основні питання танатології, судово-медичної травматології, дії фізичних чинників та хімічних речовин, кисневого голодування, експертизи потерпілих, звинувачених та інших живих осіб, експертизи речових доказів біологічного походження.

Під час цих занять студенти під керівництвом викладача вирішують контрольні тестові завдання, розбирають ситуаційні задачі, вивчають основні об'єкти судово-медичної експертизи, описують сухі та вологі макропрепарати.

Навчальною програмою передбачено також 27 годин для самостійної позааудиторної роботи студентів, яку вони виконують на протязі семестру у вигляді коротких рефератів в окремих зошитах за запланованими темами.

Опанування судовою медициною з елементами судової психіатрії та врахуванням запропонованих особливостей дозволить майбутнім медичним психологам виконувати свою роботу із глибоким розумінням правових та судово-

медичних аспектів медичної діяльності, розширить їх кругозір щодо можливостей застосування здобутих професійних навичок і вмінь.

Крім того, використання психологічних методів дослідження дозволяє розкривати скоєні і запобігати новим злочинам. Вони дозволяють здійснити всебічний аналіз правопорушення, психологічну оцінку пропавших осіб на предмет імовірності їх віднесення до певного типу злочинів і розробити антизлочинні заходи.

Одним із найбільш відповідальних і важливих видів роботи майбутніх психологів є створення психологічного портрета злочинця. При створенні психологічного портрета здійснюється заочна реконструкція психологічних, психіатричних і сексологічних характеристик злочинця, що сприяє створенню основної версії для проведення слідчих заходів.

Зараз в Україні існує нагальна потреба у створенні психолого-психіатричних груп, лабораторій подібного профілю, діяльність яких була би спрямована на встановлення й розшук ймовірних злочинців.

Допомога психіатрів і психологів потрібна також на стадії винесення обвинувачення, у виборі тактики допиту, лінії поведінки слідчого, використання слідчих прийомів, виборі оперативними співробітниками тактики дій залежно від психопатологічних і психологічних особливостей підозрюваного. Допомога цих фахівців сприяє об'єк-

тивності і повноті при зборі доказів і зменшує ймовірність слідчих помилок.

Висновки

1. Виконання в повному обсязі навчальної програми із судової медицини з елементами судової психіатрії дозволить медичним психологам глибше розуміти правові та судово-медичні аспекти медичної діяльності, розширить їх кругозір щодо можливостей застосування здобутих професійних навичок і вмінь.

2. Перспективною є участь медичних психологів у проведенні оперативно-розшукових заходів на різних етапах слідчих дій.

Література

1. Клиническая и судебная подростковая психиатрия / [Гурьева В.А., Дмитриева Т.Б., Макушкин Е.В. и др.]: под ред. В.А.Гурьевой. – М.: ООО Мед. информ. агенство, 2007. – 488 с.
2. Марчук А.І. Судова психіатрія: [навчальний посібник] / Аркадій Марчук. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.
3. Моховиков А.Н. Судебная психиатрия: [учебное издание] / Александр Моховиков. – Одесса: Юридична література, 2004. – 176 с. – (3-е изд., испр. и доп.).
4. Савка І.Г. Особливості викладання судової медицини для студентів медичного факультету зі спеціальності “Педіатрія” / Іван Савка, Олександр Кулик // Мед. освіта. – 2005. – № 1. – С. 35-36.

ЭЛЕМЕНТЫ СУДЕБНОЙ ПСИХИАТРИИ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЫ СТУДЕНТАМ МЕДИЦИНСКОГО ФАКУЛЬТЕТА ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ “МЕДИЦИНСКАЯ ПСИХОЛОГИЯ”

И.Г.Савка, С.Д.Савка

Резюме. В статье отображены основные моменты преподавания судебной медицины с элементами судебной психиатрии медицинским психологам. Показано значение этих специалистов в раскрытии отдельных преступлений.

Ключевые слова: судебная медицина, судебная психиатрия, медицинская психология.

THE ELEMENTS OF FORENSIC PSYCHIATRY IN THE PROCESS OF TEACHING FORENSIC MEDICINE TO STUDENTS OF THE MEDICAL FACULTY IN SPECIALITY “MEDICAL PSYCHOLOGY”

I.H.Savka, S.D.Savka

Abstract. The paper reflects the principal aspects of teaching forensic medicine with the elements of forensic psychiatry to medical psychologists. The importance of these specialists in exposing individual crimes is shown.

Key words: forensic medicine, forensic psychiatry, medical psychology.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – доц. А.С.Борисюк

Buk. Med. Herald. – 2009. – Vol.13, №2.–P.126-127

Надійшла до редакції 2.04.2009 року